

HONVÉD

KATONAI FOLYÓIRAT

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP 15-ÉN.

A SZABADSÁGHARC CENTENNÁRIUMA ÉS A HONVÉDSÉG

A „Szabadságharc hagyományainak útján“ címmel a „Honvéd“ legelső számában cikket írtam, melyben megkíséreltem vázolni a lap feladatát és működési területét. Annak a véleménynek adtam akkor kifejezést, hogy a lapnak, mint az új honvédség szellemi irányítójának, példáulért, útmutatásért, tradícióért a Szabadságharc hagyományaihoz kell visszanyúlnia és 1848—49. demokratikus meggyőződését, haladó lendületét, haza- és szabadságszeretetét kell tükröznie. Még nem érkezett el az ideje, hogy számot adjunk róla, mennyire felelt meg a lap e célkitűzéseknek; az akkori cikkemben felvetett témát most a centennárium közeledése tette ismét időszerűvé.

A centennárium nem merülhet ki pusztá emlékezésben és ünnepelésben. Nem szabad megismétlődnie az elmúlt száz év márciusainak; midőn a magyar nép évről-évre csillogó szavakkal és nem is üres szívvel adózott multja legragyogóbb időszakának, de az ünnep multán az eszmék és kokárdák újra a ládafiába kerültek és akik a meggyőződés belső tüzevel szabadságról, forradalomról szónokoltak, másnap folytatták megszokott filiszteréletüket, észre sem véve, hogy ami naponta velük és körülöttük történik, az nem más, mint a tegnapi még általuk hangoztatott eszmék elárulása. Az évforduló napjai most nem múlhatnak el a lelkekbe vésett maradandó nyomok nélkül, hogy a Szabadságharc tanításai a mindennapi élet gyakorlatába átvive cselekedeteinket is irányítsák.

Ehhez felszínre kell hoznunk, a Szabadságharc hagyományából mindazt az értéket, ami irányt mutat, tanulságot szolgál és erőt ad mai munkánkhoz és ezt az értéket minél nagyobb tömegek tulajdonává kell tennünk. Ez a jubileumi évben a magyar nép legfontosabb feladata és ez a feladatunk nekünk, honvédeknek is. A centennárium senki másra nem ró annyi felelősséget, mint éppen miránk, minthogy az nekünk, bátran mondhatjuk, családi

ünnepünk. A „honvéd” név ugyanolyan szorosan összeforrott a száz év előtti eseményekkel, mint Petőfi és Kossuth neve, nélküle semmiféle jubileum el nem képzelhető, de az új demokratikus honvédség sem képzelhető el elődjével — a Szabadságharc honvédseregével való mély szellemi kapcsolat nélkül.

Mennyi mindent jelent számunkra a szabadságharc honvédserege magyar szempontból és szorosan vett katonai szempontból! Rákóczi óta az első nemzeti hadsereg, katonái a nép fiai, kiváltságok és osztálykülönbség nélkül, vezetői magyarok és magyarul érző európaiak, akik magyar kormány irányítása alatt, magyar célokért küzdenek. A magyar föld fiai, akik közel másfél évszázad óta számukra idegen, dinasztikus érdekekért, számtalan esetben saját érdekük ellen hullatták véréket, most saját magukért, gyermekeik jobb jövőjéért harcolnak.

A honvédség a szabadság és emberi haladás serege. Zászlói a a nemzeti függetlenség, nemes nacionalizmus szimbólumai, mélyekre a magyar szabadság jelszava mellé a világszabadság jelszavát írták, nem pedig a gyűlölködő sovinizmusét. A magyarság a világ minden rabszolgánépével együtt akart sikraszállni a közös szabadságért és nem rajta múlt, hogy a megnemértés, politikai elmaradottság és reakciós intrika a nemzetiségeket szembeállította vele.

1848 március 15. a honvédség születésnapja. És milyen nagyszerű volt ez az újszülött! Más hadseregek hosszú évtizedek alatt értek el a fejlődés megfelelő fokára, ezt a „csodálatos ifjú sereget” pedig „napok szülték, mégis, mintha szülte volna három század”. Melyik hadsereg dicsekedhet még azzal, hogy semmiből lett és már alakulása évében sikert-sikerre halmoz, sajátos szellemet teremt és a haditettek olyan sorát viszi végbe, ami még patinás, nagymultú hadseregeknek is dicsőségére válna.

Az erőfeszítés nagyságát csodáljuk-e, hogyan szereltek, fegyvereztek fel százezres hadsereget, midőn a háború kitérősekor kellett megteremteni a hadüpart, hogyan látták el nehéz viszonyok között az ország egész területén harcoló csapatokat? Beszéljünk-e arról, hogy a magyar nép mennyire a sajátjának tudta ezt a honvédsereget és hogy érte milyen áldozatokat hozott? Beszéljünk-e arról a számtalan analógiáról, amely 48—49. és mai helyzetünk között fennáll? Hogy csak egyre utaljak ezek közül, amelynek mai problémáinkkal való hasonlósága kézenfekvő: a tisztkar problémájára, a császári hadseregből származó honvédtisztek ügyére, a szaktudás és politikai megbízhatóság kérdésére.

A demokratikus honvédség akkor ünnepli elődjeihez méltóan, a jövő szempontjából pedig hasznos módon a centennáriumot, ha a Szabadságharc katonai emlékeiből minél gazdagabb anyagot tár fel és ad át elsősorban a mai magyar katonanemzedéknek, általuk közvetve pedig az egész magyar népnek. Ennek a törekvésnek szolgáltatába óhajtunk állani azzal a cikksorozattal, amely mai számunkban indul meg, és amelynek szerkesztését a Honvéd Levéltár és Múzeum beosztottai végzik. A cikksorozat a Szabadságharcra foglalkozó tanul-

mányok gyűjteménye, amelyek ezentúl minden számunkban megjelenve újra és újra figyelmzettetnek az évforduló közeledtére.

A kiegyezés és az első világháború között magyar hadtörténetírás alig volt. Azok a kiváló szakírók, elsősorban a honvédsereg volt tisztjei, akik megértették a történelem parancsát és igyekeztek a Szabadságharc katonai emlékeit a következő nemzedékek számára megmenteni, a dokumentációs anyagtól elzárva és az akkori politikai viszonyoktól gátolva nem végezhettek teljes értékű munkát. Az első világháború utáni idő reakciója, ha már le nem tagadhatta a Szabadságharcot, legalább igyekezett azt sterilizálni, forradalmi jellegétől megfosztani, valódi problémáit elferdíteni.

A mai hadtörténetírás feladata az, hogy a Szabadságharc eseményeit szervesen behelyezze a kor politikai, gazdasági és társadalmi viszonyaiba és a modern történelemtudomány tökéletesebb módszerével igyekezzék arról minél hübb képet rajzolni. A történelemből lehet és kell is okulni és egészen természetes, hogy minden nép elsősorban a saját történelméből tanulhat, hiszen a múlt eseményei közül mi sem állhat közelebb mai kérdéseinkhez, mint azok, amelyek hazánk földjén a maihoz hasonló viszonyok között, vele rokon szereplőkkel játszódtak le. A Szabadságharc történetének feldolgozásánál a tárgyilagos hadtörténetírásnak rá kell világítani erőnyeinkre és gyengéinkre, teljesítményeinkre és mulasztásainkra, ki kell kutatnia a siker, főleg a balsiker valódi okait, hogy a már elkövetett hibákba többé bele ne essünk.

A tárgyilagosság természetesen nem jelenthet hideg tartózkodást és a döntő problémák kívülről való szemlélését. Amennyire elkerülhetetlen az, hogy a történet az igazságot, a teljes igazságot és semmi mást, mint az igazságot keresse, éppoly szükséges félreérthetetlen állásfoglalása a haladás és demokrácia tekintetében.

Ilyen szellemben indul meg ez a cikksorozat, mely első lépés a magunk elé tűzött távolabbi, nagyobb cél megvalósítása felé, melyet az elmúlt rendszer bűnös módon elmulasztott és ez: az egész magyar hadügyi történetének tudományos feldolgozása.

A szabadságharc centennáriuma való felkészülés ezzel a cikksorozattal semmiesetre sem fejeződhet be. A lap márciusi számában felhívást intéztünk olvasóinkhoz, melyben a jubileumi ünnepségekbe való intenzív bekapcsolódást, 48-as emlékbizottságok megalakítását javasoltuk, azzal a feladattal, hogy minden egyes honvédszervnél és csapatnál az előkészítés munkáját irányítsák. Felhívásunk visszhang nélkül maradt és nem kaptunk semmiféle javaslatot a centennárium méltó megünneplésére.

Az idő gyorsan múlik. Már pedig a jubileumi év soha vissza nem térő alkalmat kínál a honvédség megismertetésére és népszerűsítésére. A nyitott szemmel járó katonának tudnia kell, hogy erre milyen nagy szükség van. Ne áltassuk magunkat: az egyenruhát — múltbeli szereplése miatt — még mindig előítéllettel szemlélik a magyar népnek azok a részei, akik benne annakidején a demokratikus törekvéseket brutá-

lisan elnyomó államhatalom leghűbb támaszát ismerték meg. A centennárium alkalmat ad arra, hogy a reakció honvédsége helyett 48—49. demokratikus honvédségére irányítsuk a közfigyelmet és minden eszközzel demonstráljuk, hogy a mai honvédség nem az ellenforradalom, hanem a Szabadságharc honvédseregének utóda és örököse.

A munkának meg kell indulni, mert a feladatok nagyok, az idő sürget, a felelősség alól pedig senki sem vonhatja ki magát.

Sólyom László

A MAGYAR HADÜGYMINISZTERIUM AZ 1848/49-IKI SZABADSÁGHARC IDEJÉN

AZ utolsó pozsonyi magyar országgyűlésen hozott s V. Ferdinánd király által szentesített 1848. évi III. tc. Magyarország és a magyar korona alatt egyesített országok számára felelős független magyar minisztérium felállítását rendelte el.

Az első magyar minisztérium megszervezésével megbízott gróf Batthyány Lajos miniszterelnök legnehezebb feladata a hadügyminisztérium megalakítása volt. Pesten és Bécsben szinte egyidejűleg jelentkezett politikai megmozdulások, az osztrák hadügyminisztériummal s a magyarországi katonai hatóságokkal és csapatokkal kapcsolatban még rendezésre váró igazgatási, alkalmazási és hatásköri problémák tisztázatlan volta miatt az önálló magyar hadügyi adminisztráció megszervezése nagy körültekintést, komoly szakértelmet és helyes politikai érzéket kívánt meg.

Az nem lehetett kétséges, hogy a hadügyminisztérium élére olyan magasabb rendfokozatú katonai személyt kellett állítani, aki nemcsak magyarországi származású volt, hanem a magyar nyelvet — állása politikai jellegénél fogva — szóban és írásban tökéletesen bírta és jó magyar hazafi hírében állott.

Ebben az időben parancsnoki beosztásban szolgáló magyar származású tisztünk kevés volt. A nevesebbek közül a győri születésű *Hrabovszky János* altábornagyot, a boczkói (Nyitra vm.) *Móga János* vezérőrnagyot, kassai dandárparancsnokot, a Kolozsváron született báró *Baldacci Manó* ezredest, a Károly főherceg nevét viselő 51. kolozsvári gyalogezred parancsnokát, *Benedek Lajos* ezredest, a Gyulay nevét viselő 33. sorgyalogezred parancsnokát, a későbbi „Königrätz“-i hadvezért, *Kiss Ernőt*, a hannoveri király nevét viselő 2. huszárezred parancsnokát, gróf *Teleky Ádám* ezredest, a Nádor huszár 12. ezred parancsnokát, báró *Récsey Ádám* tábornagyot, a magyar testőrség